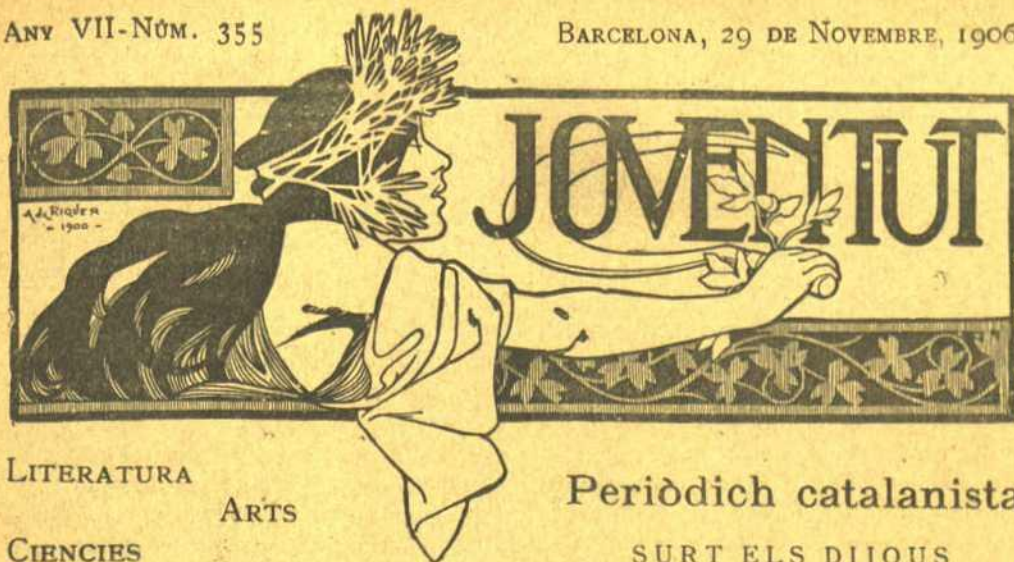

LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT 10 CÈNTIMS

» ATRASSAT 20 »

SUMARI:

¿Somni o realitat?, per S. Gubern. — La enganyada, per Pere B. Tarragó. — El manso (acabament), per Lluís Via. — Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas. — Al senyor Aladern, per Lluís Via. — Mal de verge (continuació), per Emili Tintorer. — Noves.

¿SOMNI O REALITAT?

Es entrada la nit. Fadigat ja per algunes hores de treball no interromput, estich donant els derrers tochs a un escrit de conclusions, llarch y pesat. De sobte una remor estrident me fa redreçar en mon silló, ensemps que una claror brillant, fixa, persistent, m'entra a través dels porticons, mitj closos, del despatx.

M'aixeco, obro de bat a bat finestrons y balcó, y oviro, devant per devant de la Plaça d'Antò López, una processó solemnia, majestàtica, formada per un conjunt d'homes armats, alts, cepats, muntats en corcers briosos y enjogaçats, qu'ells manegen a llur albir.

Devant d'ells, uns heralts ab llargues trompetes obren pas. A banda y banda un seguit de patges, de rossa cabellera, illuminen la via. Y a l'entorn, sorprés però alegroy, hi ha'l bon poble, qui confiat mira ab

intima satisfacció a n'aquells homenaços qui, muntats en briosos y enjogaçats corcers, porten en llurs ulls un deix d'energia y bondat—tot alhora—que corprèn y entusiasma.

No'm puch detenir. Atret per la visió extraordinaria de quelcòm ideal, baixo depressa, impulsat per una força misteriosa qui'm porta a barrejar-me ab aquells qui rodegen als desconeguts cavallers, els quals van fent llur via impertorbables, com si anessin a complir una missió superior y fatal.

—¿Qui són?—pregunto.—¿D'hont venen? ¿Que són soldats del Rey?...

—Son guerrers — me contesta un vehi— qui no's mouen per passions. Són superhomes!

—¿Y qui els envia?—afegeixo pres d'inquieta curiositat.

—Són altres descendents de Parsifal. Són nous Lohengrins, qui venen a sostenir l'honor de Catalunya y la serena virtut dels catalans.—

Y mentres això deyem, corpresos tots devant de tan grandios espectacle, els descendents de Parsifal, els nous Lohengrins de Catalunya, reflectant llum, irradiant fermesa, rebent corteig seguit d'admiració y respecte, embocaven per la Rambla del Mar, al ritmich sò d'una valenta marxa, briosamente atacada pels heralts devaners.

Així seguirem fins el Pla del Teatre. La gentada augmentava y ab ella l'admiració y l'entusiasme vers aquells cavallers, qui denunciant ab llur corpulència una força atlètica, carregats d'armes y mostrant ab llur sola presència una superioritat física indiscutible, lluny d'ofendre atreyen, lluny de fer por venien confiança, lluny d'inspirar recels pel possible abús de son poder, estenien a son entorn un ambient de suprema rectitut que'ls convertia en encarnació vivent de la Justícia.

Les Rambles anaven plenes de gom a gom. Tots els qui en aquella hora passejaven y els qui sortint dels carrers laterals venien bruts o emmascarats ab la honrada marca del treball, anaven engroixint per moments la ja espessa massa de carn humana qui s'apiolava a l'entorn dels desconeguts missatgers. Y tothom admirat, entusiasmada, sense gota de desconfiança, se sentia atret per aquells homenajes y els seguia esperançant de que cosa molt bona, molt justa, molt reparadora, devia portarlos a la nostra ciutat. Y tothom s'apretava; y tothom volia veure d'aprop als cavallers; y tothom preguntava una y cent voltes: «¿Qui són? ¿d'hont venen? ¿qui els envia? ¿ahont van?»

Mentres el poble anava y venia en ordenada y respectuosa confusió, mentre s'acostava als guerrers valerosos bo y lent preguntes qu'eren a mitges contestades — car ningú sabia del cert el per què de tan honrosa visita, — un toh llarch d'atenció, donat per l'heralt capdevanter, imposà religiós silenci a la multitud, qui s'alçava de puntetes y allargava'l coll pera veure ben bé lo que passava.

La comitiva, al sentir el sò metàlich, s'aturà en séch. ¿Ahont erem? ¿Què passava? Erem gayrebé al carrer de Ferrán VII; una casa avans de la que fa xamflà a tan concorreguda via. En una paraula: erem davant per davant de la casa número 15 de la Rambla del Centre, en qual entresol dos potents focos d'arch voltaich illuminaven un lletrer qui deya: «*Barcelona = EL LIBERAL = Redacción y Administración = Se publica diariamente en Madrid, Barcelona, Bilbao, Murcia y Sevilla.*»

Tot d'una, sis cavallers dels qui anaven al primer rengle del triomfant seguici, baixaren de cavall. Llavors pogué ben admirarse llur

corpulència. Ja'l peu en terra, s'aproparen a la casa número 15, y sense cap esforç, senzillament, sense escales, agafats directament a la barana de l'entresol, pujaren dalt ab un moviment fàcil y ayyós. Les portes del balcó n'eren tancades: mes fou igual. Ab llurs mans musculosas, sense usar de destrals, ni de cap arma, obriren bat a bat la balconada y s'emmenaren dins.

Llavors la gentada començà ja a comprendre l'objectiu qui guiava als Lohengrins, y's senti, d'un plegat, un rum-rum de contingut entusiasme, que'l respecte vers aquells super-homes impedia esclatar sorollosament. La onada d'alegria creixia per moments.

En aquest punt vaig veure, per mos propis ulls, com un dels bons guerrers qui avans s'era enfilat, sortia novament al balcó ab un feix groixudíssim de diaris, y apretantlos hardidament contra'l seu pit de ferro els convertia en cendra, qui queya al bell mitj del carrer, fumant encara, com si portés el rastre somort d'una abrusadora flamarada. Al mateix temps un altre cavaller, quals ulls brillaven ab reflectes elèctrichs, treya defora, aguantantlos ab ses mans gegantines, a dos homes qui, al costat seu, semblaven dos migrants gastaments.

L'un era magristó, tenia un color tot trenat, duya bigoti, y en sa cara y son hàbit denunciava bé prou les restriccions a que son pahidor estava subjecte; l'altre, més ple, més ben vestit — com si fos el senyor de la casa — era de semblant pronunciadament marroquí; portava barba, y'sa mirada trista de semita y son rostre contret, recordaven, no sé per què, la figura històrica del derrer muslim de Granada, en els instants suprems de la partida, del comiat definitiu en aquell volgut reyalme.

En mitj d'un silenci incompreensible en una munió d'ànimes tan fonament commogudes, el cavaller dels ulls brillants estengué les mans, tregué pel demunt de la barana als dos petits mortals qui semblaven desconjuntats titelles, y després de sospesarlos un moment en les balances de sos rigits braços, els reboté furiosament contra'l sòl, cridant: —Justícia! Reparació!—

Y el poble tot, sencer, sens excepció, abandonant son llarch silenci, repeti a tot pulmó:

— Reparació! Justícia! — Qualsevol mot resonaren com un dol de monstre per tota la llargada de les Rambles.

La gentada s'arremolinà pera veure en què havien parat aquells petits homes tan furiosament batuts sobre les pedres; y al escamparse la nova que'ls de davant donaren — y que passà com un llam de boca en boca — de que ni rastre'n quedava ja dels dos migrants gastaments qui pocs moments avans se movien, pengim-penjàm, sostinguts pel gallart cavaller del balcó, esclatà un apladiment tan unaním, tan aixordador, tan eloqüent, que hauria mort *in actu* als dos homes de *El Liberal* si hagués sigut possible retornar a la vida, ab forma humana, els residus de pols sanguinosa y bruta en que quedaven convertits.

L'entusiasme popular anava creixent y estava a punt de desbordarse qui sab en quina forma, quan un altre llarch toch d'atenció, donat pel meteix heralt capdevanter qui havia sonat el primer, restablí de nou l'ordre més perfecte, retornant a la massa'l recort, que la joia havia mitj esvahit, de que's trobava davant per davant d'uns superhomes.

Y oh! cosa estranya. Aquella processó solemnia qui havia entrat a la ciutat ab pas majestuós, sortí d'ella al galop, vertiginosament, picant els cavallers furiosament els lloms de llurs corcers, qui obediets y sumisos allargaven les potes acompassadament, ab una acceleració inverosímil. Així desaparegueren els altres descendents de Parsifal, els novells Lohengrins de Catalunya, deixant darrera seu una càlida nuvolada d'encens que'ls feu prompte invisibles com si talment de sobte se'ls hagués dragat la terra.

Vaig despertar-me. Però era tan forta la impressió rebuda, la portava tan aferrada a l'ànima, que m'era impossible, de moment, creure en la passatgera il·lusió d'un somni. Engunió encara per la intensa emoció que omplenava'l meu esperit, vaig vestirme ràpidament, frisós de sortir al carrer y comprobar *de visu* si era realitat o ficció lo que'ls meus ulls, ben oberts, contemplaren.

El dia es esplèndit. El sol brilla ab tota sa força y la cara dels ciutadans qui van y venen me sembla més alegre que may. M'abo-

co cap a la Rambla, y al entrarhi pel carrer de Ferrán VII, sento una veu d'espiguet cridant: «*El Liberal!*» que'm produeix una sensació de fret estranya. Instintivament, ràpidament, miro la casa número 15, me fixo en l'entresol y ¡res! tot tancat y barrat, com en senyal de dol. Y la meteixa veu d'espiguet, ab cantarella trista, torna a cridar més fort: «*El Liberal!*...»

M'hi acosto. — Noy — li dich, — escolta: ¿encara venèu *El Liberal*? — No! — me contesta. — El cridem, però no'l venèm. Ja es mort: es al Peu de la Creu. No més falta clavarli. — Y seguí de nou pregonant «*¡El Liberal!*» ab una cantarella aburrida, fúnebre, qui resultava la caricatura de les absoltes.

El dubte, malgrat tot, persisteix. Pera desferlo m'entra com una febre de córrer tot Barcelona, respirant l'ayre fresch del mati que un sol viu d'un dia esplèndit fa ben soportable. M'enfilo Rambla amunt, y al ésser al Pla de la Boqueria'm fereix la vista'l reflecte cromàtic de la vidriera del *Cu-Cull*, qual llibreria, nodrida y ordenada, guardada part de dins pel nano de la eterna ganyota, sembla que desafihi desvergonyidament als bastaixos de la Plaça — y als qui ho són sens ésser a la Plaça, — dihèntelshi: — ¿Què'n treuréu de la força, què'n treuréu del vigor material que demostrèu, què'n treuréu de tota la potencia física que possehiu, si no us il·lustrèu avans, si no fiquèu en vostre incult cervell tot lo que hi manca pera ésser ciutadans útils a la Patria? »... —

Y pensant en aquest discurs del nano del *Cu Cull*, prou atinat per'afegirhi res, me trobo davant per davant de *La Veu de Catalunya*, qual rètol sever y artístich, de brillantor metàlica, llú avuy, a benefici del bon sol, ab una claror més intensa que d'ordinari. Sembla un símbol altiu de Catalunya, qual escut central — emblema de la Patria — ha de perdurar y perdurarà, malgrat les inclemències dels temps y les inclemències dels homes...

Y segueixo amunt sense poder aclarir res, sense poder sentar cap conclusió definitiva. No faig més que barrejar les idees fixes qui bullen dintre del meu cervell: Lohengrins qui fan Justícia, qui prodiguen bàlsams reparadors... *El Liberal*, *Cu-Cull*, *La Veu de Catalunya*...

Y torno a començar, sense interrompre'l meu passeig febroso, acabant sempre per preguntarme: Tot lo que has vist, aquelles escenes de justícia y reparació, les paraules del *Cu-Cull*, les mudes arrogancies de *La Veu*, tot això... ¿qué ha estat, somni o realitat?

S. GUBERN

LA ENGANYADA

Mentres en Rafel s'apoyava en el respall del sofà y, posant una cama sobre l'altra, alçava'ls ulls pera resseguir les capritxoses boyres del fum qui a glopades li eixia de la boca, na Gertrudis s'aixecà ab suavitat, y se li posà al devant silenciosament.

Son rostre s'encengué com una grana, y sa testa infantivola s'inclinà sobre'l pit exuberant. La cúa de sa esplèndida bata de color de rosa se li havia apilotat al darrera dels peus diminuts, y ses mans enrotllaven la cadeneta del vano que li penjava del coll.

En Rafel la esguardà sorprès. Passada una estona de mutua inquietut, na Gertrudis parlà:

— Tu no m'has estimat may... ¿sents?... —

Y la ennuegà un plor sortit de l'ànima.

— ¿Què dius? — feu en Rafel.

— Que tu no m'has estimat may, may! Tu ets d'una altra. Tu m'enganyes. Si no estiguessis casat ab mi, ja'n series separat. Ho sé tot, Rafel! Sòch una desgraciada!

— ¿Però de què ve tot això? ¿Què tens? —

Na Gertrudis no pogué explicar-la ab facilitat la seva pena. Son cos verge's desplomà prop del marit, y un plor estrident inondà la sala. Els braços de na Gertrudis enrotllaren de sobte'l coll d'en Rafel, qui se senti vençut per la dolça impressió de la carn desitjada. Les llàgrimes calentes d'aquells ulls negres humitejaren les seves galtes, y els rulls d'aquells cabells li pessigollejaren el front qui era tot fret.

Na Gertrudis contà ab sanglots la seva angoixa. Na Gertrudis havia vist mares a moltes dones, havia sentit les fresques rialles dels infants, havia somniat la dolçor dels llurs besos, y, al fons de son cor ple d'ilusions, hi havien arribat els ecos de les llurs ploralles. ¿Per què na Gertrudis no'l tenia aquell fill somniat? ¿Per què en Rafel no volia fer-la feliç? ¿Què hi havia d'especial en ella qui la fes tan terriblement diferenta de les altres dones?

Prou que l'havia sabut el per què!... El pare confés, qu'era tan bo y tan sabi, li havia explicat tot. Ell, qui de petita li donà tants bons concells, qui després va ensenyar-li la doctrina al prepararse pera la primera comunió, qui va casarla ab en Rafel, ell havia d'ésser qui li revelés el gran secret. Y vegé que la culpa era d'en Rafel. El pare

confés ho havia dit: el seu marit satisfeyà l'amor en la llar agena, el seu marit la enganyava aprofitantse de sa ignocència.

— ¿Per què no'm vols, Rafel? ¿Per què no'm vols fer ditxosa? — repetia na Gertrudis entregant la veu a mercè del panteig de son pit.

Y plorà, plorà amargament, y apretà més y més contra son pit el d'en Rafel, qui restava torbat, ab els ulls fixos en el buyt y les mans tremoloses per la excitació.

— Gertrudis!... — murmurà en Rafel. — Jo t'estimo; no t'he enganyat may, may... però... creume: es un cas de consciència... —

Y en Rafel no pogué seguir. No tingué prou coratge pera contar la veritat dels feits. Sabia que, al ésser coneguda per aquella dona a qui li havien fet creure que les veritats eren enemics de Deu, la ferida seria més fonda y el conflicte més amenaçador.

Ell portava la reminiscència d'un jorn de la vida de solter. Era la d'aquella nit llarga y fresca, passada entre broma y rialles prop del llit que's compra y's ven. Y el mal contret se podia trametre a la generació següent. Y ell, qui volia ésser un pare, però un bon pare, se consumia en el silenci esperant la curació radical, pera veure ufanós y esplèndit el fruyt del seu amor. La ignocència de na Gertrudis feya més fàcil aquesta interinitat, mes ara que'l pare confés, tan bo y tan sabi, l'havia trencada brutalment, no era possible continuarla. Sostingué ab si meteix una ferotge lluyta. Vegé perdut l'amor de sa esposa si no transigia. Senti la veu de la consciència que li parlava d'un fill xacròs, d'un fill malalt per culpa seva... Mes la veu suplicant de na Gertrudis era tan sentida, penetrava tan endins del cor, eren tan ardents aquelles llàgrimes qui demanaven una prova d'amor pera esvahir els dubtes de l'engany, que, a la fi, la força misteriosa de la dona estimada dominà per complert els seus sentiments. Era l'amor qui exigia un sacrifici, qui demanava una víctima inocent.

Y al cap de poch, quan el llit conjugal anava a esserne l'altar, y la fosca y el silenci invadien la cambra, na Gertrudis recordava, entre'l neguit de sa primera sensació, la fosca y el silenci qui regnaven en el temple quan el pare confés, tan bo y tan sabi, li feya veure qu'era enganyada.

Cinch anys després na Gertrudis tornava al temple fosch y silenciós. Ara acompanyava un nen demacrat y anèmic, qui era'l fruyt d'aquella nit de reparació y l'hereu del seu pare. Na Gertrudis, qui estava ja desenganyada de tots els recursos de la ciència, acudia a la Verge a demanar, ab llàgrimes, una engruna de salut pera'l fillet de ses entranyes.

PERE B. TARRAGÓ

EL MANSO

(Acabament)

La Sumpteta's moria, y's moria'l pobre passarell dintre la gabia que, tota coberta d'herbes boscanes, penjava a un angle de la cambra. La Sumpteta també s'hi trobava com engabiada, a vila. A la Fondala tot anà cada dia pitjor desde la baralla de l'estudiant ab l'hereu Cintrell. Aquest, una volta refet dels nyanyos, entelà ab sa mala llengua de tal manera'l bon nom de sa promesa, que la pobra noya ni gosava eixir de casa. Els hereus acomodats que algun dia li havien fet l'aleta, ja no se li acostaren més sinó per dirli llibertats, y desfet son casament ab el Tomás, sola ab sa mare y no sabentse avenir de l'egoisme y la ingratitude del Miquel, que penedit de son aixelabament ni havia tornat ni havia escrit may més, ben prompte'n valgué de menys sa salut, ja prou consentida. En quant a la hisenda, mancada d'un home que ab seny y bona voluntat la menés y la fes produhir degudament, se'n anà en orris. Als dos anys les pobres dónes ho havien abandonat tot en mans de masovers sense consciencia, que les feren endeutar cada dia més, y entre deutes y contribucions, tan de mal borràs anaren les coses que de primer malvenent els remats, y després talant els boscos, la masia anà cap per avall fins caure del tot.

Y la Sumpteta y sa mare vivien pobrement, de lo poquissim que'ls quedava, en un barri humil de Costanella, soles ab llurs tristeses, que aquella primavera no alegrava com avans ab ses canturies el vell passarell nascut als boscos alegres de la Fondala. Desde que la malaltia de la Sumpteta s'havia fet greu, l'aucell no cantava. Les tristes converses de mare y filla, que un temps eren torbades pels cants festosos de l'aucell, ara ressonaven més tristes encara en la petita maisó, y totjust començades les matava la propria tristesa. Mes la Sumpteta ja ni esma d'enrahonar tenia. Feya temps que no's movia del llit, y la nit darrera havia tingut tan fort accés d'ofech, que'l metge insinuà la conveniencia de confessarla.

Y qui dugué'l Viàlich fou el vicari nou, arribat de totjust a Costanella, ahont comen-

çava son ministeri ab tan trist y solemne comès.

La malalta, blanca com un gel, esperava asseguda al llit y plena d'unció a Nostramo, y en aquella cambra que'ls ciris encesos y les flors apomellades convertien en capella, semblava una imatge santa exposada a la veneració dels devots. Ningú deya paraula; no més se sentien els febles espeternechs de la cera cremantse, el respirar febrós de la Sumpteta y, al defora, cada cop més vibrant, la campaneta del Viàlich que s'acostava com un gran plany.

Mes quan la campaneta emmudi y se sentiren les passes del sacerdot ja dins de la casa, la gran tristesa que planava sobre'ls cors semblà esvahirse. Fins l'aucell, que feya setmanes restava arraulidet en sa presó gaya, començà a saltar festosament. Y quan l'Amor dels amors passà'l llindar de la porta, esclatà en un cant de suprema joya, de gloriosa deslliurança. Y a la Sumpteta, y a sa mare, y a tots els vehins, els invadi una sensació esborronadora que'ls feya somriure y els feya plorar. Eren magnífichs els cants de l'aucell que fins aleshores no havia saludat aquell any la primavera; eren potents com de mascle en zel, y escampaven llum al escampar harmonia.

Tots sentiren, esborronats, que'ls cabells se'ls dreçaven. Els que no s'havien postrat encara, caygueren més que's posaren de genolls, y la Sumpteta y sa mare, a través d'un vel de llàgrimes, reconegueren al Miquel, portador del pa dels àngels.

Si que l'era l'amor dels amors el qui entra! Si que l'era!... La Sumpteta, més d'un altre món que d'aquest, juntà les mans ab una posa angèlica.

El Miquel, tan esgroguehit com la malalta, senti un esvahiment y cuytà a deixar sobre la calaixera la Sagrada Forma, y a asseures en la primera cadira que trobà. Era tanta la emoció dels presents, que cap d'ells, fóra la moribonda y sa mare, ho atribuï a altra causa que a la vibrant salutació de l'aucell, quals anyorances y malures semblaven haverse esvahit sobtadament devant de la resplendor dels ciris y de la majestat divina.

L'endemà'l Miquel no s'apartà del llit de

la malalta, a qui tant havia estimat, a qui havia trahit y anyorat tant, y de qui's despedia per sempre. La Sumpteta, sense recança, placèvolament, li recordà les despedides d'altres temps, quan ell se'n anava de la Fondala per rependre sos estudis, y el veyà allunyar-se camí enllà, camí enllà, fins arribar a dalt al coll, ahont se li fonia com un punt sobre la immensitat del cel que s'esblaymava. Y ara ell veyà a sa estimada fondres també, no sobre un cel de llum sinó sobre un llit de dolors, no entre aromes de bosch sinó entre flayres d'inútils medicines...

A la tarda, trobantse sol prop d'ella, recullia sos derrers sospirs. Y el passarell cantà més fort que'l dia avans quan l'amant-sacerdot besà'l front suadench de l'agònica. Y ell y ella pensaren que no era sols la santetat de Deu lo que ab sos cants havia saludat l'au malalta, sinó l'amor de les criatures, qu'en la llibertat es vida y qu'es mort en la reclusió y el desterro.

L'aucell anyorivol parà son cant y caygué mort al fons de la gabia en l'instant meteix en que'l cap de la Sumpteta's decantava inanimat sobre'l coixi, y's mitj clohien aquells ulls entelats que un dia foren negres y brillants com pel setembre les mores.

El Miquel els hi acabà de cloure ab un gran respecte, ab una gran pietat, plorant llàgrimes silencioses que caygueren sobre'l front de la morta com sobre un camp de llirs pluja tardana. Y recordà ab amargor sos desitjos folls d'altres jorns al costat d'ella, y ab desesperació's preguntà quàn havia sigut més gran son amor, si ahir qu'era tot desitj, o avuy qu'era tot llàstima.

Aquell vençut de l'amor y de la vida plorà fort aleshores. Al sentir els sanglots, hi acudi la Filomena alarmada, y avans de que la pobra mare's tirés sobre'l cadavre de la Sumpteta, el Miquel, badantse'ls hàbits y unglejantse'l pit, va agenollarse y ab un gran clam demanà perdó.

LLUÍS VÍA

Setembre, 1906.

NOTES BIBLIOGRAFQUES

BARCELONA VELLA. — *Escenes y costums de la primera meylat del segle XIX per tres testimonis de vista.*—Barcelona, «Il·lustració Catalana», 1906.

Els tres testimonis de vista als quals se deuen respectivament els tres treballs qui componen aquest curiosíssim volùm, són els senyors en Francisco Anglada, en Gayetà Vidal de Valenciano y en Gayetà Cornet y Mas. En tots tres autors se veu clarament manifest el mòvil qui ha estat causa de que pensessin descriure lo qu'era la Barcelona de llur recort: aytal mòvil no es altre que l'orgull per ells experimentat de la Barcelona nova, aquesta Barcelona qui a mitj sigle passat era... lo que pot llegirse en els recorts dels *Tres testimonis*, y qui porta camí d'ésser lo que veuràn els nostres fills.

La transformació soferta per Barcelona en l'ordre material es, certament, tan extraordinària, que fóra per nosaltres cosa digna d'ésser tinguda per somni si no'ns fos palès un altre prodigi major: el de la transformació experimentada (y diguis lo que's vulgui) en la manera de pensar dels barcelonins per no dir de tots els catalans. No n'hi va poca de diferència de la manera de pensar dels nostres avis, moradors d'una ciutat protegida per les muralles y per la ciutadella, obsequi del centralisme absolutista, a la manera de pensar nostra, habitants d'una ciutat qui podria ab més justs títuls que Madrid, pretendre a exercir la hegemonia de l'estat del qual forma part. Y certament, si no'ns decidim aviat a imposar per tota Espanya la nostra dictadura esperitual (que diu en Diego Ruiz) será perquè'ns haurém pres massa en serio allò de *ni dominats ni dominadors* que prediquen alguns catalanistes tímids. Nosaltres creyém que caldrà anar més enllà un dia o altre, car l'única manera de sortir un poble de sa condició de *dominat* consisteix en deixar probada sa aptitud pera ésser *dominador* dels altres; y això encara que no aspiri pas a imposarse fóra de casa.

Hem qualificat de molt curiós el llibre qui ens ocupa, y en veritat es aquell el qualificatiu més escayent als tres tractats qui el formen. Ni per la manca d'ordre en la exposició de les matèries, ni per lo incomplet de les notícies que'ns proporcionen, pot atribuhirse al volùm una significació gayre més que anecdòtica: emperò com a recordança d'usos y costums tipichs de la nostra ciutat, y evocació de l'aspecte característich d'ella en els temps als quals els reports dels *tres testimonis* se contrauen, tenen un interès extraordinari les planes de *Barcelona vella*; llibre que llegiràn ab gust molts dels nostres contemporanis y qui farà potser somriure als nostres incréduls descendents pera'ls quals

serà encara més gran la diferencia entre la Barcelona d'ells y la de començos de la deu-novena centuria.

Pere Aldavert. — FURGANT PER TOT ARREU. —
«La Renaixensa», Barcelona, 1906.

El qui fou durant llargues anyades director de *La Renaixensa*, quan aquell diari era l'única manifestació periodística del Catalanisme, no ha abandonat pas l'exercici de la professió (vocació, en aquest cas) ab tot y haver deixat de publicar-se'l periòdich, com tothom sab, ja fa temps. Segons sembla, el senyor Aldavert, retirat, potser contra sa voluntat, del periodisme actiu, no ha sabut estarse d'anar comentant els aconteixements socials y polítics qui solien ésser tema d'aquells *Nos ab nos* ab els lectors de *La Renaixensa*; y mancat de periòdich, els va donant a llum per tandes ab una constancia en la qual se veu retratat l'home tant com en sos escrits mateixos. Hi ha, als nostres ulls, una actitud hermosa en l'individu qui's creu obligat a la realització d'una missió personal, y no abandona'l lloch fins estant convençut de que'l públich, sempre propens a oblidar, té posada ja l'atenció en altres lluytadors, en altres devaners, el geste dels quals ha adquirit a sos ulls un prestigi que'l del dia avans ja no tenen. Y a voltes convé escoltarla, de quan en quan, la veu del vell capitost; car la experiencia qu'ell té feta, la prudencia ab que s'es acostumat a confiar en els homes y en les coses, són sanitosos prevenidors de possibles desenganys: ells saben, aquests colrats veterans de cent batalles, que'l entusiasmes irreflexius fan irreparables els danys d'una tentativa poch assortada.

La nota predominant en el llibre darrer del senyor Aldavert, es aquesta precisament; sembla, si bé's mira, una veu d'*alerta!* ab que'l vell lluytador se creu obligat a intervenir en determinats moments de la campanya; per alguns aquest *alerta!* serà extemporani (com res dona peu a la desconfiança); altres l'escoltarán, y seguirán fent via, animats del propòsit de no oblidar les previsions de l'home desenganyat; emperò ningú potser voldrà declarar que la manera de veure d'aquell sia la millor, ni tampoch hi haurà qui tingui la franquesa de titllarla d'enderredida y d'anacrònica per lo que'l moment actual del Catalanisme té de generós y expansiu.

Aquestes apreciacions poden ferse, avuy per avuy, respecte del senyor Aldavert, com a periodista. La seva influencia, directa sobre la opinió catalana, no pot ésser molta, ab tot y que sos articles conserven les qualitats d'aquells altres qui interessaren vivament al públich, conquistant pera llur autor una merescuda anomenada. L'estil, es encara'l mateix estil, l'estil inconfundible d'en Pere

Aldavert de *La Renaixensa*; ningú hauria pogut substituhir-lo l'Aldavert en les planes del Diari (com de fet ningú'l substituhí); emperò en les planes d'un llibre aquell seu estil característich, ple de bon sentit y planerament expositiu, ab llargues y freqüents digressions no te, no pot tenir la mateixa eficacia que tenia quan s'empleava en comentar la nota d'actualitat: quan tot va ple d'una cosa, quan tothom parla y discuteix de lo mateix, dues planes, quatre planes y tot de periòdich, són poch pera satisfer l'àvida curiositat, l'interès que tal cosa desperta. Mes parleune altra vegada vuyt dies després, quan tot està dit y benehit, quan la curiositat del públich s'aplica a altres coses totalment distintes d'aquelles altres!

Aixó's ha passat ab molts articles del senyor Aldavert, llegits ara en el recull derrement publicat: la erupció del Vesubi, el cambi de governador a Barcelona, y tantes coses més qui han omplerts els periòdichs en determinats moments, ¿a qui interessen? Res hi fa que'l periodista, cercant la trascendencia d'aquests fets en la llur generalització, y fins apoderantse dels temes ab una traça excepcional pera treuren les conseqüencies que té interès en posar de relleu, arribi a portar el convenciment als nostres esperits: lo difícil es que l'atenció vulgui doblegar-se a seguir al periodista per camins hont no troba l'atractiu de la curiositat momentania. En aquestes condicions el periodista desapareix, y sols queda el moralista; y al moralista se'l vol breu y contundent millor que difús y ple de vaguetats. Aquesta vaguetat es potser l'única objecció que pot ferse a les publicacions del senyor Aldavert: ell escriu com si lo escrit pogués llegirse de fresch en fresch, oblidant que'l llibre's llegeix molt més tart, quan ja s'es apagada la vibració ondulatoria qui establia la comunicació entre'l periodista y son públich a pretext de qualsevol aconteixement; tal com els cercles concèntrichs qui trameten a les vores de l'estany la oscilació produhida per la pedra al caure en son centre.

Y ab tot, hi ha algún article en *Furgant per tot arreu* que nosaltres tenim per ben ajustat a la nova forma de que'l periodista mancat de periòdich se val pera fer ohir la seva veu. Són els de menys desenrotllo y aquells en els quals el tema ofereix un major caràcter de permanencia: el qui du la rubrica *Nosaltres anèm carregats*, es entre tots el que'ns ha semblat més arrodonit.

—
ROSES. — *Poesies per Miquel de Palol.* — Girona, 1906.

Heusaquí un altre d'aquells llibres prematurs, que'ls joves qui comencen a escriure se senten impulsats a editar moguts d'una excessiva estimació envers la propria obra,

l'obra fluctuant y indecisa de tot principiant, que l'autor dona ja per definitiva y correcta.

No negarèu al senyor Palol qualitats de poeta; hi ha proves d'això en el seu llibret (com, per exemple, en la composició *Cant de les verges* y en alguna altra), mes posa de manifest a la vegada tal desconexió de les propietats del llenguatge y cau en tals incorreccions que'ls propis avenços han de fer potser que's penedeixi temps a venir l'autor de *Roses* de la impaciència que ha tinguda en ferne un pom de les de son jardí totjust aponcellades.

DICCIONARI POPULAR DE LA LLENGUA CATALANA, per Joseph Aladern. (Continua la «nota» de la pàg. 712.)

El senyor en Cosme Vidal, conegut literariament per Joseph Aladern, ha volgut convertir en qüestió personalíssima les censures qu'en una «nota bibliogràfica» de JOVENTUT endreçarem a son *Diccionari Popular de la Llengua Catalana*. A dit efecte contestà a la referida «nota» ab un article enviat a la nostra redacció y el qual figura reproduït en aquestes planes (pàgs. 742 a 745), haventlo també fet publicar el senyor Aladern en la revista *Catalonia*. Emperò, nosaltres, que no volèm de cap manera que's converteixi en qüestió d'amor propi lo qui no ha de sortir del terreny científic o doctrinal, hem prescindit dels conceptes mortificants ab que ha estat agrahida la nostra sinceritat de crítich, y ens hem limitat a endreçar al periòdich *Catalonia* l següent escrit:

«Senyor Director de *Catalonia*:

«Molt senyor meu: Una «nota bibliogràfica» del qui suscriu, publicada en el núm. 352 de JOVENTUT, ha motivat un article firmat per Joseph Aladern ab el títol *Animes miserables*, el qual, ab tot y afectarme personalment, ha estat publicat ab expès consentiment meu, en el número derrer de JOVENTUT, com desitjava son autor.

«Encara que'l tal article es, a mon entendre, una grossa equivocació del senyor Aladern, ja que l'intent lloable de defensar el *Diccionari Popular de la Llengua Catalana* dels atacs de la meua crítica (errada tal volta, mes sincera) li serveix de pretext pera insultarme, jo no he pogut fer sinó pendrel tal com es. Emperò'm crech en el cas de dirigir-me a vostè, pregantli que, llealment, y ja que *Catalonia* ha publicat també'l referit article, se serveixi fer insertar aquest meu, en el qual començo per protestar de lo que'l senyor Aladern afirma, quan diu que jo l'havia insultat en ma crítica de *tonto*, de *bestia*, de *estafador*, de *desvergonyit*, etc. Qui analisi serenament lo que vaig escriure, y llegeixi després lo que ha escrit el senyor Aladern, veurà sols lo contrari ésser cert, o sia qu'es aquest senyor el qui m'aplica alguns d'aquells

qualificatius, y altres més, que jo pendria per ofenses si no'ls cregués resultat d'una ofusció de qui els ha proferit contra mi.

«Sia lo que's vulgui, l'article del senyor Aladern, com a defensa del seu *Diccionari* no desfa pas les meves afirmacions, les quals sostinch integralment y poden ésser sintetitzades així:

«1.ª Que'l *Diccionari Popular*, contra la tendència propia a tota obra de vulgarisació, conté un nombre tan considerable d'idiotismes, que de sa consulta pot provenirne un perjudici pera la cultura del nostre poble; donchs lluny de poder servir el tal *Diccionari* de guia pera la depuració de l'idioma, ve a sancionar un gran nombre de les formes corruptes y vulgarismes qui enlletgeixen el nostre llenguatge parlat y que'l bon gust de la majoria dels escriptors catalans tendeix cada dia més a excloure de la producció literaria.

«2.ª Que la immensa majoria de mots derivats qui apareixen compresos en el *Diccionari Popular* ho són del tot inútilment, donchs essent les lleys de llur formació del domini de la Gramàtica, y donantse'l cas de que molts sols tinguin existència teòrica y no pas en la realitat de l'ús, llur inclusió en un Diccionari sols pot obehir a un afany immoderat de ferlo aparèixer complert.

«3.ª Que les rahons d'ordre etimològich donades respecte de la lletra Ç, no són convincentes, ni justifiquen la reforma ortogràfica que s'adopta en el *Diccionari Popular*; reforma mancada de fonament científic y qui vindria a ésser un nou motiu de desordre en la ja prou emmaranyada qüestió de la ortografia catalana.

«Aquests són els càrrechs que de mon article crítich resultaren pera'l compilador del *Diccionari Popular*; càrrechs que l'argumentació del senyor Aladern no destrueix ni podrà destruir. Advertint qu'encara hauria pogut ferne d'altres: en lo relatiu a les definicions, qui són sovint inexactes en el Diccionari, a moltes etimologies fantàstiques y sense valor filològich y a certes acepcions que'l Diccionari admet en determinats vocables, y que per lo grolleres no haurien degut tenirhi càbuda.

«Respecte a lo que retreu el senyor Aladern en son article quan diu que jo vaig pretendre ridiculitzar l'admirable quadro d'adverbis de lloch y de temps de la «Gramàtica preceptiva» de Mossèn Grandia, dech fer constar aquí que no he pretesa may tal cosa; lo que jo afirmava (1) y afirmo novament es qu'entre les nombrosíssimes formes adverbials del lloch que'l senyor Grandia obté sobre'l paper, la gran majoria no tenen absolutament cap valor fóra de la especulació teòrica. Jo entench que fer la Gramàtica d'una llengua natural no es pas lo meteix qu'establir convencional-

(1) Volum de JOVENTUT de l'any 1905, pàg. 388.

ment un còdich de senyals a utilitat dels nau-xers o formar una clau de paraules pera que'ls diplomàtics o'ls comerciants puguin posarse en relació per telègraf. Aquesta pruitja de legislar desde les gramàtiques a espatlles de la naturalesa, no beneficia pera res l'idioma, sinó tot lo contrari; y això ho diu precisament qui's veu acusat pel senyor Aladern de no comprendre la vida desenrolantse y evolucionant a plena llum, sanejada pels ayres atmosfèrics.

»També diu l'autor del *Vocabulari de la lletra Ç* que jo no'n sé l'origen ni'n percebesch el sò de dita lletra. Lo que jo sé sobre aquesta qüestió es lo que sab tothòm: que la ç procedeix de la c. y té per objecte conservar a n'aquesta devant de a, o, u, el sò que té devant de e. i (*ça, ce, ci, ço, çu*); sò que'ls fonetistes fan equivalent als de ss, o s inicial. Ara si el senyor Aladern sab més, podia haverho dit en el pròleg del *vocabulari*.

»Respecte al relatiu *qui*, sobre l'us del qual vaig tenir l'honor (el senyor Aladern dóna a n'això un altre nom més popular) de llegir un tema al Congrés de la Llengua Catalana, li diré no més que crech estar en situació ferma, molt més ferma que'l senyor Aladern quan afirma que'l català corregeix, desde sempre, d'ençà qu'es llengua, t'el qui pera referirse a les persones y el que pera referirse als objectes. Aquesta afirmació proba que'l senyor Aladern ha llegits molts pochs llibres catalans clàssichs: estàn molt lluny de participar de la seva opinió en J. M. Guardia (1), en Pompeu Fabra (2) y en Costa y Llobera (3), lo qual me dóna dret a creure que'l senyor Aladern ho sab tan bé com tothòm que'l català antigament distingia'l relatiu *qui*, subjecte o agent, del *que*, complement o pacient; sinó que ara'l meu interlocutor ha volgut potser negarho cercant una ocasió més pera mortificarme. Ho sento per ell: a mi no m'ha guiat may altre mòvil que l'amor a la veritat.

»Crech haver dit tot lo que'm proposava. En quant als conceptes que li mereixen al senyor Aladern les meves obres, no poden afectar pera res als que a mi'm mereixen les d'ell, mes, ab tot, accepto la seva crítica ab gust reconeixentla sincera.

»No'm resta més, senyor director, que agraïrli per endevant la publicació del present escrit; advertintli en tot cas que no invoco pera pregarlin la inserció altres consideracions que les qui a judici seu se despreguin d'una qüestió de delicadesa.

»De vostè afectíssim, etc.»

(1) En el pròleg de sa edició del *Somni de Bernat Metge*; pàg. XCVII.

(2) *Contribució a la Gramàtica de la Llengua Catalana*, pàg. 110.

(3) Així ho diu el senyor J. Alcoverro, en la plana 46 de ses *Lliçons d'ortografia catalana* ara de poch publicades.

La llealtat ab que procedirem nosaltres publicant a JOVENTUT l'article del senyor Aladern, ens fa esperar que veurèm publicat el nostre a *Catalonia*; majorment no contemint ofenses personals contra del senyor Aladern, com tampoch n'hi havia en la crítica que ferem de sa obra.

R. MIQUEL Y PLANAS

AL SENYOR ALADERN

L'autor del *Diccionari Popular de la Llengua Catalana* insisteix, en el darrer número de *Catalonia*, en que fou insultat desde JOVENTUT pel meu company en Miquel y Planas; y, dirigintse a mi, diu que podia esperar-se més de la meva gestió en aquest assumpto, car jo devia haver evitat les crueses de llenguatge del meu company en sa nota crítica sobre l'esmentat *Diccionari*.

Dech contestar, en primer lloch, que de la meteixa manera que'ls redactors de JOVENTUT no són invulnerables, no necessiten tampoch observacions la majoria de les vegades; al menys això crech jo, car ells saben de lo que tracten y firmen llurs articles. Així ha succehit sempre que han criticat a algú, y especialment quan se les han hagudes ab tota aquella restellada d'individus — més o menys notables en art y en literatura — que'l senyor Aladern cita com a víctimes de les juveniles ires y del llenguatge cru dels meus companys.

Emperò jo no sé de cap d'aquests que hagi may usat en un sol article tants qualificatius injuriósos y poch convincents com el senyor Aladern usa en el seu darrer: *ánima miserable, imbècil, estúpil, rabiós, enza, goç pèter, canibal intelectual...* etc.; y fins parla de contestar escupint... no sé si bilis. Vol dir que no n'ha escupida prou encara'l senyor Aladern?

Y diu qu'en Miquel y Planas l'insultà d'estafador y de desvergonyit. Lo qual no es veritat; y sens dubte perque no ho es, el senyor Aladern no publicà a *Catalonia* l'escrit d'en Miquel, cuydant emperò d'impugnarlo. La millor manera de demostrar que hi havia insult, era publicar, tot impugnantlo, l'article insultador. Cridant y esvalotant no s'adoba res. El senyor Aladern me fa en aquesta qüestió'l meteix efecte que una comare de vehinat qui, havent sentit dir que no té la casa prou endreçada, va d'ací d'allà plorant a llàgrima viva, dibent y repetint qu'es tan desgraciada, que hi ha tantes males llengües, que li volen tant de mal; y dolentse de que la posin en evidència, ella fa més que posarshi, car dóna verdaders espectacles y's fa un reclam... de mal gust. Ab lo qual la casa, si de veres estava mal endreçada, no hi guanya

res y els quis'haurien indignat dels insults (!) inferits a la pobra dona, se'n riuen.

En Miquel y Planas no insultà; en Miquel y Planas no feu més que dir que'l *Diccionari Popular* y el *Vocabulari completíssim de la lletra Ç*, del senyor Aladern, contenien moltes tonteries y moltes bestieses — llenguatge que hauria de plaure al senyor Aladern, car es ben viu y no cal pas recullir-lo en arxius ni caus tenebrosos; — tonteries y bestieses sobre les quals el crítich se considerava obligat a donar la veu d'alerta en els actuals moments de cultura que ha assolit el nostre renaixement literari. La suposició que ademés apuntava respecte a si hi havia o no intencions de fer negoci ab la candidesa dels devots de l'obra filològica del senyor Aladern, no es cap insult ni es cap injuria. Tothom té'l dret de guanyarse la vida ocupantse en treballs més o menys bons o dolents, segons ell sàpiga ferlos, ab tal de no enganyar ni perjudicar a ningú. Jo he sentit a dir qu'en Fernández y González escrivia ses noveles a ral la linia; y novela hi ha en que moltíssimes de les linies consten sols d'una paraula. Si el *Diccionari* del senyor Aladern pogués tassarse a tant el mot, ja li ben asseguro que no serien rals, sinó qualificatius ben durs els que li valdria, en tirallonga inacabable, desde'l de *inútil* al d'*erroni*. Són tan diferents els gustos, y les apreciacions, y la cultura de cada jutjador! Prou pena té qui ha de fer linies curtes; prou pena té qui ha d'encaibir en un diccionari termes a tórt y a dret.

Mes totes les suposances d'en Miquel y Planas estaven salvades per endavant ab la observació que feya respecte al probable patriotisme dels qui s'havien empresa la publicació del tal *Diccionari*. No penso, donchs, que fos despit de cap mena lo que movia al meu company, sinó esperit de justícia. Crech jo que sempre ho han fet així els redactors de JOVENTUT, y cent voltes han parlat durament d'assumptos qui personalment en res els interessien. En cambi, no sembla sinó que'l senyor Aladern se queixi y insulti sols perque ha sigut criticada una obra que tan de prop l'interessa a n'ell, sobre tot desde que sovintegen les baixes en la suscripció, y majorment després de les que li han vingudes ab l'article d'en Miquel y Planas, qui a tants ha fet obrir els ulls y qui fa témer que lo restant a publicar del *Diccionari* s'escorri com una mitja.

No me'n alegraria pas jo, encara que no sia entusiasta d'aquesta obra del senyor Aladern. ¿Puch dirli més? No tinch criteri format sobre'l seu *Diccionari*, però si el tingué, y'm semblés excelent, no repararia pas en felicitarlo per haverlo dat a llum, sense pensar que d'això pogués ressentirsen mon companyerisme ab en Miquel y Planas.

Aquí té explicada'l senyor Aladern la meua opinió en el present assumpt. Respecte a

on procedir al publicar a *Catalonia* sa resposta a n'en Miquel y Planas, ja vaig dirli en una *nova*, la setmana passada, tot lo que feya al cas. Aleshores opinava lo meteix que ara. Per lo demés, ja ho diu ell: el públich será qui judiqui; el públich qui veyent la intemperança del senyor Aladern en aquesta qüestió, ja ha recordat, tal volta en un *trop de zèle*, aquell adagi: *En dihent les veritats se perden les amistats*.

Lo de publicar o deixar de publicar a *Catalonia* la rèplica d'en Miquel y Planas, ho deixo per ma part a la consciencia del senyor Aladern. No invocaré pas sa llealtat com ell invocà la meua pera fer publicar a JOVENTUT sa diatriba contra en Miquel y Planas. Jo no més sé que la rèplica d'en Miquel es rahnada: si el senyor Aladern entén que sa publicació'l perjudica, sia econòmicament, sia filològicament, pitjor pera ell.

LLUÍS VÍA

MAL DE VERGE

(Continuació)

Joan. Essent així... no sé com dirli... però vostè compendrà que la meua posició social, el bon nom de la meua filla...

Lluís. Portarà'l meu nom, qu'es un bon nom.

Joan. No li diré que no; no li diré que no... En fi, ens hi pensarem... (Pausa.)

Lluís. Encara li vull parlar d'una altra cosa. No li he dit tot. Lo més grave segurament pera vostès no li he dit encara.

Joan. ¿Una altra dificultat?

Lluís. La més gran: Jo no sóch catòlich.

Joan. Que no'es...! Donchs ¿qu'es vostè?

Lluís. No sóch res. Vull dir que no practico cap religió.

Joan. Y no practicantne cap...

Lluís. No'm puch casar per la Iglesia.

Joan. ¿Es una decisió irrevocable?

Lluís. Irrevocable.

Joan. (Contrariadíssim.) Si que'm sab greu. Es una dificultat, una dificultat insuperable. Ni jo, ni la seva mare, ni la noya meteixa creuriem may que vostès dos fossin casats sense la benedicció divina.

Lluís. El matrimoni es cosa humana, n'hi ha prou ab dues voluntats. (Pausa). En fi, respecto'l seu modo de pensar y cregui qu'en aquests instants sento un gran desconsol, no ja sols per mi que la estimo molt

a la seva filla, sinó per ella qui, no ho dubti, també m'estima.

Joan. El meu dever y la meua consciencia estan per sobre de tot. No's cregui que no ho senti. La meua filla tindrà un disgust serio, y ab lo delicada qu'està...

Lluís. Per ella li demano que reflexioni.

Joan. Jo, per ella y per tots, li demano lo meteix a vostè. Si transigis sobre aquest punt... Facis càrrech que's tracta d'una fórmula, d'una cerimonia.

Lluís. M'es impossible fer comedia en assumpto tan serio. No's cregui que sia *per fer l'home*. No, m'es impossible. Per mi es qüestió de dignitat. (Pausa.)

Joan. En fi, no li dono un no definitiu, però... quasi definitiu.

Lluís. (Aixecantse.) Jo'm penso que vostè no s'ho mira desde un punt de vista prou elevat.

Joan. Potser té rahó. Però crech seguir els devers de pare que m'han ensenyat. Llàstima que'l seu no'ls compregués igualment.

Lluís. Desgraciadament pera sa filla, vostè y el meu pare representen quelcòm d'incompatible. Y, a pesar de tot, els fills s'es-timen...

Joan. Es una verdadera fatalitat... Pobra Angeleta!

Lluís. Pobres de tots... (Surt.)

(Pausa. En Joan se queda pensatiu. Després va a obrir la porta del quarto ahont entraren mossèn Fèlix y el Doctor.)

Joan. (Cridant.) Mossèn Fèlix, Ramon... Vinguin, vinguin!...

Fèlix. Don Joan!...

Joan. (Molt agitat.) Vinguin... els hi tinch d'explicar... Es espantós, es horrorós... Pobra Angeleta!

Fèlix. Calmis, don Joan.

Doctor. Pobra Angeleta!

Fèlix. Però què ha passat... No... calli... calli que venen... La seva filla vel...

Doctor. Fes un esforç, serenat. L'Angeleta està delicada... una emoció fortal... (Cridantli a cau d'orella ab veu concentrada:) Qu'es histèrica la teua filla, qu'es un temperament passional, sensual... Que la matarèu entre tots!...

Fèlix. Callin, callin! Que venen, serenitat!...

Angel. Papà, papà... En Lluís, en Lluís... ¿Ahont es en Lluís? (Se queda parada; se'ls mira fixament a tots. Va perdent el color, y mentres el seu pare diu, entrebancantse:)

Joan. Ja t'ho explicaré... Se n'ha hagut d'anar... però tornarà... tornarà...

(...l'Angeleta trenca a plorar desesperadament, dihent:)

Angel. Que'n sòch de desgraciada!... Que'n sòch de desgraciada!...

Doctor. Sòrt que ha pogut plorar... però...

TELÓ RÀPID

ACTE SEGÓN

La meteixa decoració. El saló estarà en gran desordre. Per tot arreu, sobre'l piano, la cònsola, la tauleta del mitj y fins per sobre les cadires y el sofà s'hi veuràn regalos de casament. Ademés hi haurà una gran taula feta ab banquetes y taulons, ab tapet a sobre. Al demunt molta roba blanca, fina y bròcada; llengols, coxineres, camises, pantalons de dona, mocadors, mitges de seda, etc., capces y es'otxos de diferentes grandaries, botelles y botelletes d'essencies y altres coses de perfumeria, etc...

Es el dia en que's casa la germana de l'Angeleta.

Quan s'aixeca'l teló, la escena estarà deserta. Tot seguit sortiran de la porta de la dreta, segón terme, l'Angeleta, la Carme y l'Agnà-Maria. Aquesta vestida de núvia, sense'l vel ni les flors de taronger. Les altres dues també vestides per'anar a casament.

Angel. (Neguitosa y estirant a sa germana de la mà, portantla cap al mirall gran.) Vina, vina aquí que't veuràs millor. Mirat. (Veyent que les portes del fons estan obertes:) Tu, Carme: tanquèm, tanquèm les portes. (Cada una corre a una de les portes y tanquen ab clau; l'Angeleta torna corrent cap a la seva germana y l'abraça y besa ab gran efusió y mirviositat.) Que n'ets de maca, que n'ets de maca!

Agnà. Fuig, dona, que'm faç mal.

Carme. Mira que li rebregues tot el vestit.

Tresa. (Trucant a la porta del fons.) Apa, noyes... Mirèu que ja tothom s'espera.

Angel. (A Carme.) No obris.

Tresa. (Igual.) Cuytèu, qu'es tart. Obriu.

Angel. (Arreglant el vestit de l'Agnà-Maria y apartant a la Carme.) No, jo tota sola, jo tota sola.

Carme. (Cridant.) Ja acabèm, donya Tresa. Cinch minuts y la veuràn a la núvia. Sembla un sol!

Angel. (Mirantsela pensativa.) Sembles un sol d'hermosura! Quan ell te vegi! Mira-

tela, Carme, miratela. (*Torna a petonejarla mitj plorant.*)

Carme. Cuyta, dòna. No veus que... ¿per què plores ara?

Angel. (*Atolondrada. Molt níviosa.*) Oh, no! Si estich més contental ¿Volèu que os ho digui? Me sembla que sóch jo la que'm caso... Y tan guapo com es... y tan que t'estima!

Agna. Oh, això sí! M'estima molt. ¿Veus? També té les seves ventatges l'ésser pobre: una n'està certa de que l'home que's casa ab nosaltres, se casa enamorat.

Angel. Sí, però se'n casen tan poques de pobres, pobres com jo... com nosaltres!... (*Mitj plorant.*)

Carme. Però dòna, cuyta. No acabarem may.

Angel. (*A l'Agna-Maria*) Oh, tu perque ets guapa. (*Exaltantse y ab to d'enveja.*) ¿Per què no'n sóch jo de guapa? Si fa una rabia... Tu, ab el primer t'hi cases. Jo tres, tres promesos y... res, y cap! Tothom té més sort que jo!

Carme. Però ¿qué dius ara?

Angel. (*Transició. Manyaga.*) No, no t'ho creguis. Perdonam; no t'ho creguis. Si no te'n tinch d'enveja! Si t'estimo més a tu que a mi meteixa... (*Plora.*) ¿Me perdones?

Agna. ¿Y ara? Tonta, més que tonta!

Carme. Si tu també n'ets de guapa. Es la sort això, filla!

Angel. La sort, la sort! Sóch una desgraciada jo. Y després, el papà y tots... tots sempre contra meu... No'n parlèm més. Mira, ja ha passat. Ara, té: les flors de taronger... Y el vel. (*Molta agitació.*) Carme, vina. Ajudam. Tómbat tu. Així. Un petó. L'últim, l'últim de... soltera. Fesmen un altre... Després, oh! després a n'ell, sols a n'ell... y quins! quins!...

Agna. No t'exaltis, dòna. La teva germana sempre serà la meteixa pera tu.

Carme. Es clar que sí. Mira, ara obrim. Y arreglat tu. Ja t'ajudaré. (*Obre la porta. Cridant.*) Donya Tresa, donya Tresa: aquí la tenen. Nosaltres tot seguit venim. (*Apareix donya Tresa, que besa a sa filla bo y emportantsela. Se senten remors de gent que parla y fa broma. L'Angeleta s'haurà quedat parada mirant fit al buyt; els ulls sèchs. De sobte trenca'l plor desesperadament.*) ¿Y ara?

(*Corre a tancar la porta.*) Desgraciada! ¿Qué tens? ¿Qué't passa? (*Abraçantla.*) Vaja, tonta. Digamho tot, contamho tot. ¿No m'ho vols dir a mi, a la teva amiga? ¿No'ns ho varem jurar que'ns ho diríem tot? Digue: ¿qué't passa?

Angel. (*Plorant, més sossegada.*) Sí, sí; a tu, sí. Tot. (*Petonejanlla. Torna a plorar desesperadament.*)

Carme. Però ¿qué'ts boja? ¿Qué dirà la gent?

Angel. No ho sé, no ho sé! No hi puch pas anar a casament. No hi vull pas anar. Ves, digalshi, digaho al papà.

Carme. ¿Que no vols anar a casament?...

Angel. No; no puch. Que no ho veus quins ulls! Tinch por... tinch por de tenir un altre atach... un altre atach d'aquells...

Carme. Y no, dòna! Si encara't distreüràs!...

Angel. Te dich que no puch! Ves, digaho al papà. Però que no ho sàpiguen ells. (*La Carme surt y torna tot seguit ab don Joan, qui ve alarmat. L'Angeleta s'haurà assegut en un silló, apretantse'l cap ab les mans.*)

Joan. Però ¿qué tens, filla meva?

Angel. No serà res; però no hi vull anar... no hi puch anar! Tinch ganes de plorar. Vágisen vostès, vágisen...

Joan. ¿Vols que digui al metge que vingui? Es allà dins.

Angel. No, no li digui res. Estant tranquila aquí, ja'm passarà. Vágisen vostè y no ho digui. No s'hi fixaran.

Joan. Però no't podèm pas deixar sola... y jo...

Carme. Ja'm quedaré jo, si de cas. No passi cuydado.

Joan. En fi: feu lo que volguèu. Però ¿ho dius de debò que no estàs malalta?

Angel. (*Fentli un petó y acompanyantlo a la porta.*) No, papà, no. (*Tanca. Totes dues van a seure al sofà. La Carme l'abraça amanyaganlla silenciosament. Se sent la remor de la gent que se'n va. Pausa. Ab veu fonda.*) Ja són fóra...

Carme. Sí; sembla que sí. (*Pausa. Fentli postures.*) Vinem aquí, y contamho tot, tot.

Angel. No ho sé, no ho sé lo que'm passa. Sóch dolenta, molt dolenta, ¿oy?

Carme. Dolenta tu! Si ets un àngell

Angel. No; si no ho sab's tu. Però t'ho

NOVES

diré tot... No puch més... no puch més... m'ofegol...

Carme. Tonta; si ja ho sé...

Angel. (*Foscament, com sugestionada.*)

Tinch gelosia... gelosia de la meva germana... perquè's casa.

Carme. No; això no!

Angel. Si; te dich que sí! Sòch molt dolenta. Li tinch enveja. Enveja! Però què hi puch fer jo, si sòch així! Jo bé la estimo, jo bé ho vull que sia feliça, ella! Quan ho penso, quan ho veig qu'és la meva germana, n'estich contenta. De cor, de cor. Creume! Però hi ha moments que no penso res, que no sento res! No ho sé pas lo que'm passa! Oh! Y quan hi es ell! Sobre tot quan hi es ell! Mira: l'altre dia, avans d'ahir, s'estaven allà, al balcó! (*Com sugestionada.*) No hi havia ningú aquí. Se creyen sols! Y jo vaig acostarmhi de puntetes! Volia sentirlos; sentir lo que's deyen!... Es pecat això, ¿veritat? ¿Es lleig això?

Carme. Es clar, dòna, que ho es. ¿Per què ho feyes això? ¿No veus que't fa mal? ¿No sabs lo que't diu el metge?

Angel. (*Sempre ab veu fonda y com sugestionada, exaltantse per moments.*) Donchs, ho vaig fer... ho faig sempre... sempre!... Ab ells... ab tothom!... Quan veig una parella que's parlen baix, que's miren fit a fit, que's donen les mans...! Oh, sobre tot quan se donen les mans, quan se toquen!... Oh!... No hi puch fer més, m'hi acosto... escolto... miro!... Vull saber... vull saber!...

Carme. Tonta! Però si ho sabs tot lo que's diuen. Ximpleries. Lo meteix que'ns diuen a nosaltres. Lo meteix que t'han dit a tu mil vegades... Bal... els homes... tots són iguals...

Angel. No, no es pas lo meteix! Ja ho coneix jo, quan es de broma. Jo vull dir promesos, ¿sabs? Dos que s'estimen, que's volen... que's volen!... Com avans d'ahir! Si ho haguessis sentit lo que's deyen! Quina vergonya!... Quin fàstich! Quin descaró!

Carme. ¿Què? ¿L'Agna-Maria tan ignorant, y en Mariano tan ben educat... se deyen...?

EMILI TINTORER

(Seguirà.)

S'ha complert un any dels successos ocorreguts a Barcelona'l 25 denovembre de 1905. Remarquemho com ho han fet tots els catalanistes, tots els bons catalans, considerant el gran impuls que aytals successos donaren al Catalanisme.

Si aleshores s'intentà perjudicar a la nostra causa, com els fets han demostrat lo inútil de l'intent! Als successos de l'any passat se deu el moviment fecond y portentós de Solidaritat Catalana, honor de nostre poble y de l'Estat qui sab darse compte de que aytal poble té en son si. Del 25 de novembre de 1905, n'és fill el 20 de maig de 1906.

No oblidin, donchs, els portaveus d'aquest moviment ennoblidor de nostra terra, la gran responsabilitat que tenen quan en nom d'ell, defensant a Catalunya, venen obligats a fer política honrada enfront dels falsos politichs defensors del centralisme.

Els lerrouxistes feren jornada completa'l passat diumenge. Al matí celebraren a Las Arenas un *meeting* anticlerical, qui resultà una vergonya. En nom de la llibertat fou coartada als oradors solidaris la llibertat de parlar; en nom de la llibertat s'insultà, s'agredí, y si no's feri ni's matà no degué ésser per manca de selvatgisme sinó per sobra de debilitat y de cobardia. Ja deyem en nostre passat número que mercès a n'aqueixos anticlericals tenim *clero* per temps. ¿Què més vol el poder eclesiàstich, pera son triomf, que tenir per enemics a n'aquests fermentes del llevat d'absolutisme y brutalitat que arreu sembraren el fanatisme y la ignorancia de tants sigles en la Espanya vella? La mala llevor encara perdura, y cal que Barcelona se'n netegi.

Bé es veritat que tot això'ns semblen les últimes manifestacions de l'esclavatge moral que tant de temps ha patit nostre poble, qui a mena de malalt epilèptich sovint se sentia sotraquejat per horripilants convulsions. L'equilibri retorna poch a poch; el cos va sentintse sa, y no més les extremitats, febles encara, perneguen possehides de sobtat desfici. Ben aviat recobraran l'aplóm, y no abastaran a agitarles els més famosos agitadors, ja desprestigiats.

En Lerroux ho comprén que les actuals extremitats de la part malalta de nostre poble són en realitat les seves propies y derres extremitats; mes, atiat per son despit, intenta encara seguir avant en sa obra de negació, que li resulta còmica fins quan voldria ferla tràgica. Així succehi el diumenge al matí a Las Arenas, y al vespre en el teatre Comtal, ahont sos devots donaren un altre *meeting* a la memoria d'en Pi y Margall,

commemorant l'aniversari de la mort del gran autonomista, de l'apòstol de la llibertat qui, com ha dit un diari, si avuy visqués fora un dels primers defensors d'aquesta Solidaritat Catalana, que inútilment y indignament combaten els partidaris inconscients d'una revolució falsa y d'una llibertat mentida.

Al carrer de Mercaders, número 26, en el meteix local ahont fa molts anys hi havia un renomnat col·legi catòlic, s'hi ho tatja avuy la Escola Horaciana, col·legi mixte de noys y noyes qui van allí a aprendre junts les primeres lliçons de la vida, ensenyades per mestres qual únic tema pedagògic es el d'Horaci: «Ensenyar delectant».

L'altre dia donaren una festa íntima en honor d'un poeta català, senzill amic dels humils, qui's diu Ignasi Iglesias. Nens y nenes plegats varen cantar, varen recitar y fins varen representar quelcòm dramàtic. Y tot fou fet senzillament, ab franca alegria.

Nosaltres recordavem altres temps en que l'ampla sala avuy de festes, era un trist y fosc oratori, y recordavem uns certàmens literaris que allí's celebraven per la *Candelera* qual síntesis, en variades manifestacions líric-sentimentals, se reduhia a glossar allò de

Bendita sea tu pureza
Y eternamente lo sea.

Síntesis aclaparadora per lo incomprensiva, que's marrechs d'aleshores repetiem de cor lleuger, com els llores incansables.

La síntesis de la festa de l'altre dia la donà una nena, la nena A. Lamarca, qui al recitar un monòleg — *La Formiga* — ab una intuïció de la vida y un domini de la escena admirables, se preguntava y ens preguntava:

¿Es pecat estimar?

Y ho preguntava tan bé y ab tant desitj d'una resposta, que una veu de la sala, la veu d'una *nena gran*, va contestar-li per tois: «No, no es pecat.»

Tot això'ns feu comprendre que no han passat els anys en va, y que la Escola Horaciana ab la seva ensenyança positiva, presidida per la veritat y per l'alegria, representa una esperança de generacions futures més senzilles y menys hipòcrites que les actuals.

Nosaltres felicitem al director y als professors de la novella escola per la hermosa festa y per la constància y laboriositat ab que menen la llur tasca de desvetllament moral y intelectual dels infants d'avuy y ciutadans de l'avenir.

Al «Centre Popular Catalanista de Sant Andreu» hi tingué lloch, dissabte al vespre, un important *meeting* de propaganda auto-

nomista, qual presidència fou cedida pel senyor Vilà, president del Centre, al senyor Sansalvador, individu de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista*. Parlaren els senyors Cararach, regidor pel districte, Serrat, Coroleu, Roig y Pruna, y finalment en Sansalvador, qui resumi els discursos eloqüentment. Tots foren molt aplaudits pel públic santandreuench, qui sortí altament impressionat d'aquell patriòtic acte.

En la meteixa població hi celebrà'l diumenge sa festa inaugural la entitat «Avenç Nacionalista Republicà», fenthi us de la paraula, entre altres, els senyors Roig y Pruna, Tarragó, Pi y Suñer y Laporta. Foren aplaudidíssims, especialment el senyor Laporta, qual discurs resultà magistral.

Es interessant, y revela una personalitat artística gens vulgar, la exposició de quadros del pintor Ivo Pascual a Ca'n Parés. D'estudis qualifica aquest artista les seves teles, y ja voldrien molts qui passen per mestres concretar com obres definitives tan encertades y sentides visions de la naturalesa. L'Ivo Pascual va fent bones les esperances que temps enrera feu concebir.

Per excés d'original hem de retirar aquesta setmana la secció de *Esperanta-fako*, que teniem ja composta.

Publicacions rebudes:

Solidaritat Catalana.—Discursos contra la *Ley de las Jurisdicciones en el Senado y en el Congreso*.—La Comissió de Solidaritat Catalana ha publicat, costejat per subscripció pública, aquest llibre en honor dels senadors y diputats qui intervingueren en les discussions del projecte de dita llei. Forma un volum en quart, ab 352 planes d'atapat text.

Diccionario Salvat. S'han publicat els quaderns del 74 al 78 d'aquesta enciclopedia popular il·lustrada. Preu de cada quadern, 50 cèntims.

Breus observacions ab motiu del primer Congrés de la Llengua Catalana, per Antoni Tallander (A. Bulbena), afegit un estudi sobre l'article català. Una vegada més el senyor Bulbena demostra ab aquest fascicle sos molts coneixements filològics, ensemps que son extremat amor a arcaïsmes avuy forçosament en desús.

Els Corchs, diàleg dramàtic per F. Olives y Simó. Hem rebut aquesta sentida y ben escrita obra, estrenada ab gran èxit en el teatre Foment, de Falset, la nit del 9 de setembre de 1906. Seguint nostra costúm, ens abstenim de judicar-la per no haver-la pogut apreciar en la escena. Preu, 1 pesseta.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de València, 233.